

9.ÜNİTE

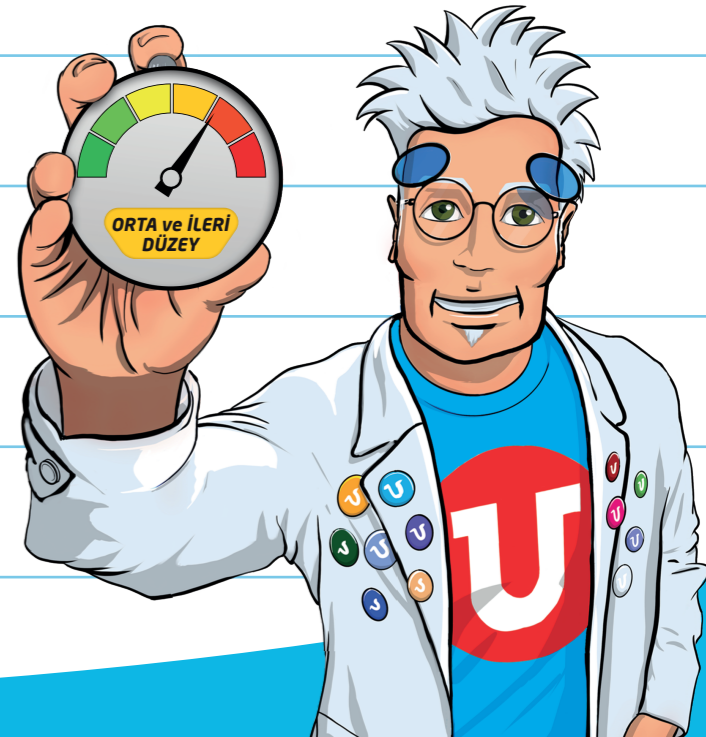
U

TYT Orta ve İleri Düzey Türkçe Soru Bankası

Öznesine Göre Fiil Çatısı

FATMA GÜL ÖRS

FIİL ÇATISI (ÖZNESİNE GÖRE)

EYLEMİN ÇATISI:

- Çatı özelliği yüklemi fiil olan cümlelerde aranır. Yüklemi isim olan cümlelerde çatı özelliği aranmaz.

Örnek:

- Gelecek hafta düzenlenecek olan hal oyunları yarışmasına hazırlanıyoruz.
- Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.
- Onun en keyif aldığı şey enstrüman çalmaktı.

Eylemde çatı iki açıdan değerlendirilir

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

- Etken çatılı fiil
- Edilgen çatılı fiil
- Dönüüüü çatılı fiil
- İsteş çatılı fiil
- Ettirgen çatılı fiil

NESNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ

- Geçişli çatılı fiil
- Geçişsiz çatılı fiil
- Oldurgan çatılı fiil

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİ:

Etken çatılı eylem:

→ Yüklemde bildirilen işi, oluşu, kılışı yapan varlığın/kavramın yani öznenin belirtildiği eylemlerdir.

Örnek:

→ Masanın üzerini güzelce temizledi.

→ Yaşlı kadın yüzünü buruşturdu.

→ Yağmur yağıyor yine ince ince.

Edilgen çatılı eylem:

- Yüklemde gerçekleştirilen eylemin öznede açıkça belirtilmediği, nesne durumundaki ögenin sözde özneye dönüştüğü cümlelerdir. Etken çatılı fiile getirilen **-ı** ve **-n ek-leri**, o fiilin edilgen olmasını sağlar.

Örnek:

- Masanın üzeri güzelce temizlendi.
- Yangın çok geçmeden söndürülmüş.
- Yurt dışından gelen vatandaşlara koronavirüs testi yapıldı.

★ **UYARI**: Örtülü öznesi olan eylemler de edilgen çatılıdır.

Örnek:

→ Resim, herkes tarafından beğenildi.

★ **NOT**: Edilgen çatılı eylemlerin tamamı geçişsizdir, yani nesne almaz.

DönüŖlü ŗatılı eylem:

- Etken ŗatılı fiile getirilen **-ı** ve **-n** ekleriyle oluŖturulur.
- Edilgen ŗatılı fiilden farklı olarak bu tür yüklemlerin gerçek öznesi vardır.
- Eylemi gerçekteŖtiren ve eylemden etkilenen öznedir. Yani eylemi "**kendi kendine gerçekteŖtirme**" anlamı vardır ve bu anlam **-ı** ve **-n** ekleriyle sađlanmıŖtır.

Örnekler:

- Tarağı eline alıp bir süre tarandı.
- Ahmet iş dönüşünde yatmadan önce yıkandı.
- Bu habere çok sevindi.
- Kendisinin çağrılmamasına üzüldü.
- Bu olaydan hepimiz çok etkilendik.
- Saklambaç oynarken ağacın arkasına saklandım.
- Omzundaki şala sıkı sıkı sarındı.

İşteş çatılı eylem:

→ -ş eki getirilerek birden fazla kişi tarafından, birlikte veya karşılıklı yapılma anlamı kazan fiillerdir.

Örnek:

→ Boksörler çok yaman dövüştüler.

→ Çocuklar ağaçların arasında koşuşuyor.

→ Selamlaşmak,

gülüşmek,

mektuplaşmak,

haberleşmek,
ağlaşmak vb.

SORU

Bu cümleler özne - yüklem ilişkisi bakımından ikişerli eşleştirilirse hangisi dışta kalır?

- A) Kendi işimi kendim yapar, gerekirse yakınlarımdan yardım isterim.
- B) Yaşanan olağanüstü durum nedeniyle sınavın erteleneceği söylendi.
- C) Başkalarının onu övmesine izin vermeden durmadan övünüyor.
- D) Kaçan hırsızlar, polis takibine rağmen bir türlü yakalanamadı.
- E) Babası sesini yükseltince küçük çocuk çok içlendi.